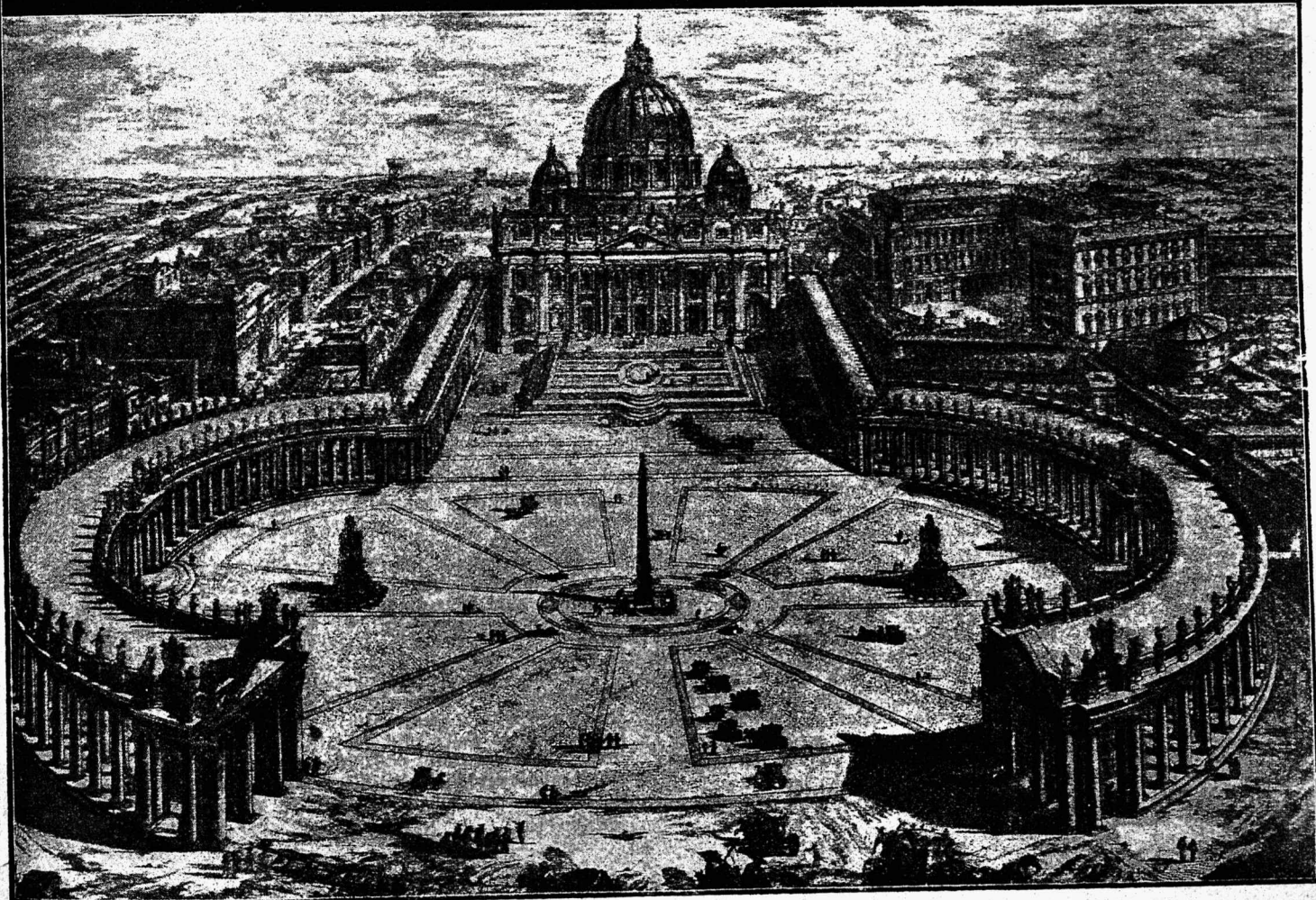

VIKERKAAR

Vaade St.-Petri kirikule Roomas (Vatikani kirik).
Piranesi vana oforti järel.

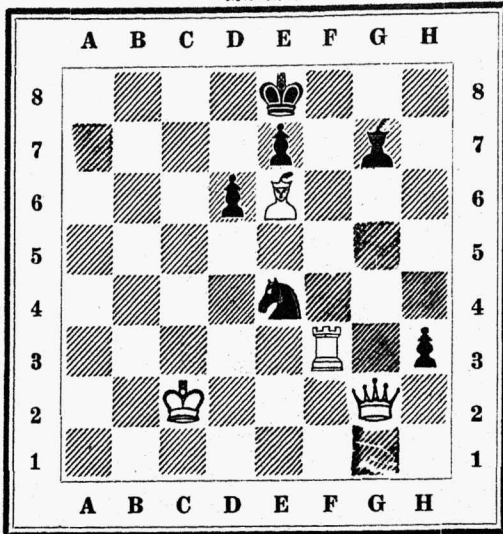
MALE.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 43.

Kokku säändud A. Veismann (Porkunis).
„Vikerkaar“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: K e2, L g2, V f3, O e6.
Mustad: K e8, O g7, R e4, E d6, e7 ja h3.
E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Eesti ma'عالalt.

Tallinna I reaalkooli maleturniiril võitis Gründorf esimese auhinna (7½ p.), teise ja kolmanda auhinna jagasid Pärnpuu ja Leesment (à 7 p.). IV kohale tuli Simson (5½ p.), V—VII — Sprantsman, Sihver ja Amos (à 4½ p.).

IV üleriikline koolinoorsoo maleturniiri peeti 3.—6. jaan. s. a. Paides. Paide koolinoorsoo liidu korraldusel. Turniirist võtsid osa õppurmaletajad Tartust (5), Pärnust (4), Viljandist (3), Tallinnast (2), Paidest (2), Valgast (2) ja Baitiskist (1), kokku 19 osavõtjat. Kohtunikudena toimisid hra Laube Paidest ja üllõp. R. Käbin Tallinnast.

Turniiril tuli võitjaks H. Virkus (Pärnu). II — J. Leesment (Tallinn), III — B. Mäikson (Pärnu) ja IV — Veeber (Tartu).

4. jaan. õhtul oli Paide koolinoorsoo liidu karskusosakonna poolt korraldatud teelaud turniirist osavõtjatele ja kohalikele tegelastele.

Tänavu peetud koolinoorsoo maleturniir oli osavõtjate arvu poolest suurem kõigist eelmisist. —x.

15 skp. alustati Tallinna I. reaalkooli maleturniiri poolt ellu kutsutud Tallinna keskkoolide vaheline võistlus, millest 17 maletajat (2—3 parimat igast koolist) osa võtavad. Mängitakse 2—3 korda nädalas.

Eesti Spordiseltsi „Kalevi“ maleturniiril lõpetas 15. jaan. 1925. Mängiti kolmes klassis. III klassis tuli 1. kohale A. Kleinberg 4½ p. 2. J. Gründorf 4 p. 3. R. Pärnpuu 3 p. 3 esimest viidi üle II klassi. IV klassis tuli esimesele kohale 1. E. Hiio 6 p. 2. Tomberg 5 p. 3. Lasn 5 p. 4. Sihver 4 p. 5. Saar 3½ p. Vahemängu Lasn-Tomberg võitis Tomberg. 5 esimest viidi üle III klassi. V klassis tuli 1. Rotberg 16 p. 2. Enver 15 p. 3. ja 4. Jõulu ja Tammann à 13 p. 5. Tomson 12 p. 5 esimest viidi üle IV klassi.

Kuulutustülesanne.

Nool, lukk, kena, erk, ori, kivi, kraav, kurt, karged, lehed, langed.

Antud sõnadest iga ühest kaks kõrvuti olevat tähte võtta, nii et need ühe ajakirja kuulutuse välja annaksid. Missugune kuulutus see on? Muheleja.

Skout I. — Toimetusel peab alati teada olema kaastööliste õige nimi ja aadress. Teatage! Nimeta kirjad jäetakse tähele panemata.

Jaak. — Olete oma uue-aasta luuletusega tublisti hiljaks jäänud. Ei saa tarvitada.

Elmar Aader. — „Vikerkaart“ kaastöö arvel ei saa esimese katsetõkese järele. Kaastöö arvel saavad vaid alalised, tubliks tunnustatud kaastöölised. Vaatame, mis Te meile veel edaspidi saadate. Käesoleva avaldame mõnede lühendustega „Noorte kaastöö“ osas. Ei käi tasu alla.

Jul. Lunts. — Andke midagi algupärasemat mõtte ja meeoleu poolest. Ei maksa korrata alati samu motiive. Vormil pole viga.

K. L. Puhjast. — Teie „saatetise“ saime. Kuid ei tarvita. Te ei peaks unistama ajakirjale kaasatõtamisest seni, kui Teie kirjutis on vigu, nagu: õhgamisi, pühginud, noordele, pähglid, väiga, postiakenduur jne.

Teodor Saap. — Ei ole kirjanduslikku väärtust Teie saatetises.

Ip-Sek. — Teie pakutud kaastööd ei saa tarvitada. Mõned proovinumbrid saadame. Veel on „Vikerkaar“ aastakäigud saadaval, hinnad: 1922. a. — 350 mk., 1923. — 350 mk., 1924. a. — 1.100 mk. köidetult, viimane neljas raamatus.

Kaugo Olo. — „Talvine öö“ vast ilmub edaspidi „Noorte kaastöö“ osas. Teised — ei!

Pallas. — Ei!

R. T-r. — Ei ütle midagi uut, kulunud mõtete kordamine harilikul kujul.

Kalakuningas. — Andsime edasi „Laste Rõõmule“.

Salumetsa Ruudi, Pallas, Jüri, Väike Teele j. m. — Hiljaks jäite lahendustega. „Vikerkaar“ annab Teile aega ülesandeid lahendada 2 nädala jooksul, siis läheb ta trükkki ja ei saa enam midagi vastu võtta.

Kõigile lugejatele!

„Vikerkaar“ ei saa anda ruumi noorte omavaheliste üleskutsetele vastastikkusele aadresside- ja kirjavahetusele. Kõik sellesisulised kirjad jätab toimetuse tähele panemata.

Igal saatetisel, olgu see kaastöö, mõistatuselahendus, küsimus või vastus, peab igakord tähendatama saatja täielik nimi ja aadress. Üksl varjumine all saatetud kirjad loetakse anonüümseiks ja jäetakse tähele panemata.

Toimetuse.

20. skp. korraldatud jõulumõistatuse auhinna loosimisel langes võit „Vikerkaare“ 1924. a. aastakäik köidetult Linda Vain'i (Tallinnast) õnneks. Vikerkaarlastele, kes loosimisel abiks olid, loositi veel välja kaks kingitust, Nahksuka jutud: „Läikiv järve“ ja „Unkas — viimane mohikaanlane“, millest esimese võitis Emma Nõmm ja teise Aleksander Grünberg mõlemad Tallinnast.

Toimetuse.

VIKERKAAR

Nr. 5.

Vastutav toimetaja: Ernst Raudsepp. * Tegev toimetaja: J. Neggo-Võsalo.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

1925.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk t. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kl. 1—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk. Üksiknumber 15 mk.

P O M P E I .

H. Valma.

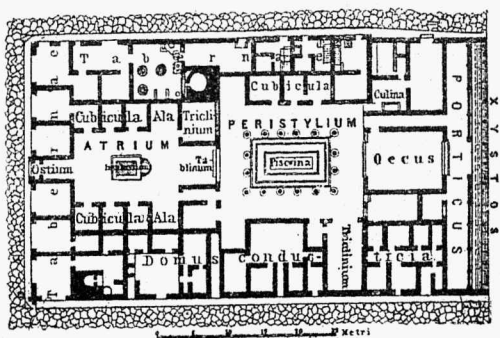
I.

Rooma uues muuseumis „Galleria Nazionale D'Arte moderna“ on ühes toas pilt, mille ette vaatajad tihti seisatama jäävad ja mida minagi huvitatult vaatama jäin. Pilt on Itaalia kunstniku Alessandro Castelli maalitud ja kannab päälkirja „La morte di Plinio“ — Pliniuse surm. Õieti vähe on pildil vaatlusobjekte, sellest hoolimata on ta mõju kaunis süge. Suurt osa ta pinnast katavad must suits ja paksult mahasadav tuhk, millest läbi tungib kaugemalt hõõguv tulekuma. Valitseb kaos, loodusjõudude mäss. Ilma et sääli midagi muuta tarvitseks, võiks pilti ka „Maailma lõpuks“ nimetada. Pildi eesäärel jooksevad inimesed, — nii väikesed, abitudam olevused siin kujutatud ürgjõulise loodusemõlluga võrreldes. Nad põgenevad, endale teadmata — kuhu, piüüavad oma elu päästa, teadmata — kuidas. Nad paluvad abi jumalalt ja inimesilt, kuid kõigil on sel hetkel tegemist ainult endaga. — Ait! Eest! Surmahirmus põgeneva massi jalge alla tallatakse igaiüks, kes enam ühes edasi ei suuda või aegsasti kaugemale kõrvale põgeneda ei jäksa. Ülevaalt sajab aga surma omakord; läbi paksu pimedada tükkati hõõguv tuli läheneb...

Pilt kujutab Pompei (ühtlasi ka Herculaneumi ning Stablä) hukkumist Vesuuvist väljaheldetud tuha ja laava all, ja miks on tema nimi „Pliniuse surm“, seda jutustan kohe.

Rooma riigi ajaloost tunnekaht Pliniust — vanemat ja nooremat. Vanem oli tähtis õpetlane, kes kirjutas 37 raamatut suure loodusteadliku kirjatöö; noorem oli tema õepoeg, kelle aga vanem P. oma kasupojaks võttis. Ka nooremast on järele jäänud kirjatööd. Va-

nem Plinius oli tol korral ka Rooma laevastiku admiraal. 24. augustil 79. aastal seisid laevastik Neapeli lahes ja selle juhataja oli Pompei lähedal oma õe juures võõrsil; ka noorem Plinius, alles 18-aastane noormees, viibis sääl oma ema juures. Rooma härrased elasid tol ajal hästi, lõbutseisid ja lubasid endile kõik, mis soovisid. Viimase kuuteistkümnenda aasta jooksul oli lähedane Vesuuv teinud neile vahel küll tõsist muret, kuid oli hädaoht möödas, oli see ka unustatud. Seepärast oli see kõigile väga ootamata, kui Vesuuv korraga ennenägematu ägedusega tulist tuhka ja laava välja heitma hakkas, ega jätnudki seda möllu enne, kui terve ümberkaudse viljarikkusest lohkava maastiku, elurõõmsad linnad, uhked suvilad ja tuhanded inimesed 3—4 meetri paksuse tuha- ja laavakorra alla oli matnud. Teiste õnnetumatega ühes hukkus ka vanem Plinius, kuna noorem õnnelikul kombel pääsis. Tema kirjutusest ajaloolasele Tacitusele teame sellest õnnetumast juhtumist mõnda. Ta näinud, kui Vesuuvi kraaterist äkki suured tule-, laava-, tuha- ja suitsusambad hüüga jõuga üles paiskunud, mis kraateri kohal esiti nagu hüüga lilled ole kujutanud ja siis kõlke ümbrust pimestades ja matte alla sadanud. Nad jõosnud ühes emaga kohe majast välja õue, kui nad aga märganud, et õhk tuhka täis ja ka maapind kõigub, hakanud nad suure rutuga ehitustest eemale põgenema. Vanaldane ema soovitanud pojale teda maha jätta ja ise rutemini põgeneda, kuid seda ei võtnud poeg kuulda, vaid kõlke jõudu kokku võttes talutas ta ema käekõrval edasi. Õhk olnud nii paksult tuhka täis, et see päikesevalguse kinni matnud. Põgenevad rahvahulgad tormanud mööda teed, pimedas vaevalt veel midagi märgates. Et mitte neile jalgu

Pompei normaalaja plaan. Üldise ruumaaegne normaalaja.

jääda, katsunud noorem Plinius emaga veel viimase valgega suurelt teelt kõrvale pääseda, mis tal ka viimaks korda läinud. Niiid pole aga enam mitte midagi näinud, olnud täieline kottimedus, nii kui tuhakotis kunagi. Nad sidunud omale padjad pähe, et endid allalangevate kivide eest kaitsta, ja järjest pidanud nad tuhka endilt maha raputama, et mitte selle raskuse all kokku langeda. Nii olla nad siiski kõige hädaohhtikumast piirkonnast välja jõudnud ja pääsesidki lõpuks eluga. Kõigest ümbritsevast koledusest hoolimata jäänud noorem Plinius sisemiselt täiesti rahulikuks, sest ta olnud kindlas arvamises, et on tulnud maailma lõpp. — Nii õnnelik polnud aga vanem Plinius. Ta sattunud mererannal varsi paksu tuhapiilve ja väävilgaasidesse ning lämbunud sääl.

Varsi ei olnud enam Pompeid ega naaberlinnu. Kogu seni lõunamaaliselt õitsev ümbrus oli aina kõle laava- ja tuhaväli. Ei enam mingit elu! Ja edaspidistel aastatel jätkas Vesuuv veel oma matmisetööd, nii et lõpuks Pompei linn mattus 6 meetri sügavusse, naaberlinnad aga mitu korda sügavamasse laavasse. Sellesse hauda jäid nad ligi 1700 aastat. Alles siis satuti juhuslikel kaevamistel maa-aluse surnud linnade, pääasjalikult Pompei osadele. Hakati siis sääl kaevama; saadi ja otsiti, mis kellelegi meeldis. Võeti peaaesjalikult seda, millel oli leidja arvates otsekohene materiaalne väärtus. Nii toodi Pompei päälmistest kihtidest päevavalgele nii mõnigi väärtuslik asi ja vanaaja mälestus. Iseäralise agarusega otsiti antiik-kujusid. Paljud leitud asjadest paigutati mitmesugustesse muuseumidesse. See otsimine ja kaevamine oli aga järjekindlusetu, ilma süsteemita, alles 1860. aastast pääle asuti kindla kava järele tööle ja veel tänapäev kestab töö ikka edasi. Täiesti välja-kaevatud on umbes kaks kolmandikku kogu endisest linnast. Praegu võib vaatamaskäija vabalt 2000 aastat vanadel tänavail jalutada, tänavanime ja majanumbri abil kergesti iga soovitud koha illes leida ja vaadata ning imestada vana Rooma riigi uhkete kodanikkude elamisviise ja kombeid, nende kunsti ja kultuuri.

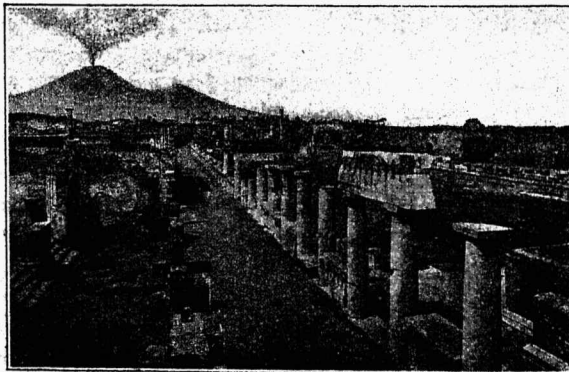
Aga kõlge parem, lähme kohale ja vaatame oma silmaga, mis sääl näeme.

II.

Kui keegi juba kord Neapolis on, siis ei jäta ta tingimata Pompeisse minemata. Selleks kulub ainult umbes pool päeva. Harilikult ühendatakse Pompeisse minek Vesuuvi otsa ronimisega (õigem söitmisega) ja siis kulub mõlemaks ettevõtteks vähemalt juba terve päev. Reisijad, kel vähe aega ja raha, jätavad ka Vesuuvi otsa söitmata, sest see lõbu on kaunis kallid ja nii väga palju sääl ka just näha ei ole, päälegi näeb juba ät mõndagi. Pompeisse sõit on aga odav ja end täiesti tasuv.

Neapelist Pompeisse võib sõita kahte raudteed kaudu: pääjaamast Neapel-Salerno rongiga või Circum-vesuviaana jaamast elektriraudteega. Mõlemad teed on peaaegu ühepikkused — Neapelist Pompeisse umbes 25 kilomeetrit. Sõidame viimasega, sest sääl käib palju ronge ja saame nii igal ajal edasi; teiseks on see ka veidi odavam ja kolmandaks käib Vesuuvi jalal kõrgemalt läbi, kus maastik nii õelda läbi ja läbi itaalline: madalad kivimajad ja pikad kivist või tardunud laavast müüraiad, mille taga lõppemata viinamäed. Itaalias võib mõnelgi pool koristamattuse üle nuriseda, kuid viinamarjaalad on korras, nii eeskujulikult korras, et sellest otse lõbu tunneb. Nähtavasti armastavad itaallased oma viinamägesid! Kogu Vesuuvi mäelalg on kaetud lokkavate viinamägedega ja säälne vein on kaugelt kuulud Lacrimae Christi, s. o. Kristuse pisarate nime all. Säärase nime aluseks on legend, mille järele Kristus oma elupäevil kord Vesuuvi otsas käinud ja sääl vaimustatud olnud ümbritseva maastiku ja Neapeli lahe looduslikust ilust. Korraga aga tulnud tema silma pisarad inimeste halbuse ja kurjuse pärast, kes sellega seda jumalikku loodust roojastavad ja omale nuhtlust teenivad. Ja kohal, kuhu langenud tema pisarad, tõusnud maast viinapuu võsu, millel ei ole väärtuse poolest vastast kogu maailmas. Sellest võsust ollagi tekkimud praegused Vesuuvi viinamäed.

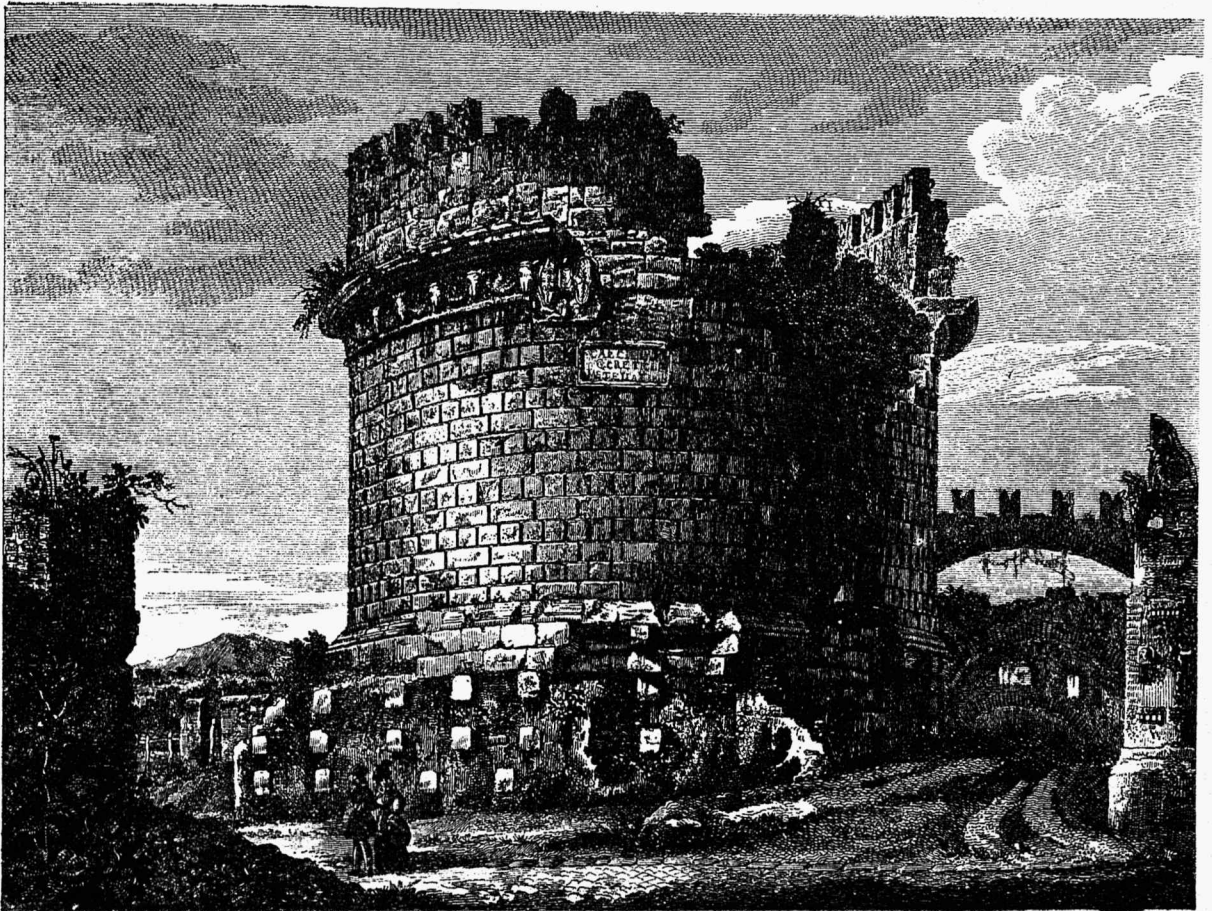
Umbes poolel teel Neapelist Pompeisse sõidame läbi Resina linnast. See linn asub kohal, kus vanasti kord Herkulaneum seisid, kuid viimasest osati kuni 30 meetrit

Ülevaade Pompei foorumist vastu Vesuuvi mäge

kõrgemal, sest nii paks on tiikati laavakord, mille alla Herkulaneum Pompeiga ühel ajal maeti. Ka on laava siin väga kõvaks tardunud, mis laiemaulatusliku kaevamise nii sügavasse väga raskeks teeb. Herkulaneumist pääsid tol 79. aasta õnnetuspäeval küll vähesed, sest koht on Vesuuvi kraaterile õige lähedal, nii et sääli hävi-

tuslikku on välja kaevanud ja ära viinud. Neile oli see kerge, sest linn põlud siis veel väga sügavasse maetud (umbes 3—4 meetrit) ja päälegi oli neil ju täpselt teada, kus kohal maksis kaevata ja otsida. Nii on nad juba sel ajal muu seas iseäranis palju marmorit mitmesuguste ehituste juurest ära viinud. Ses suhtes on Herkula-

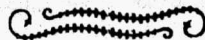
Cecilia Metella hauakammer — Appia teel, Rooma lähedal. Ülesvõte vanast gravtüstist.

tus küll väga äge pidi olema. Veel enne, kui Pompeist midagi teati, leiti üles Herkulaneumi asukoht (1719. a.), kaevati sääl mõned käigud maa alla ning toodi välja nii mõnigi vanaaja mälestus. Linna korralikku lahtikaevamist nagu Pompels, kuigi seda suurte jõupingutustega ette võtta, takistab samal kohal asuv Resina linn, milles asub üle 20.000 elaniku. Kui see kaevamistöökord peaks ette võetama, siis tuleks sääl küll väga palju huvitavat päevavalgele, igatahes rohkem ja väärtuslikumat kui Pompels, kus vanad roomlased ise juba varsi pääle linna mattumist kerge tuha alt palju vää-

neum puutumatu ja täitsa algkujus ning ootab päeva, mil üle aastatuhandete jälle kord Itaalia palava päikese kiiri oma uuestiavastatud pinnal võib tervitada.

Kuid vahepääl olemegi juba jõudnud Porta Nolana peatuskohale, laseme elektrirongi siit edasi ümber kogu Vesuuvi kuni Neapeli tagasi sõtta, lunastame omale tarvilise pääsetähe ning astume Porta di Nola värava kaudu Pompei pinnale. Ümbruses ja meis endis tundub sel puhul ikkagi veidi nagu surmaia meeleolu: Sic transit gloria mundi.

(Järgneb.)

Vesuuu.

Irma Truupõld.

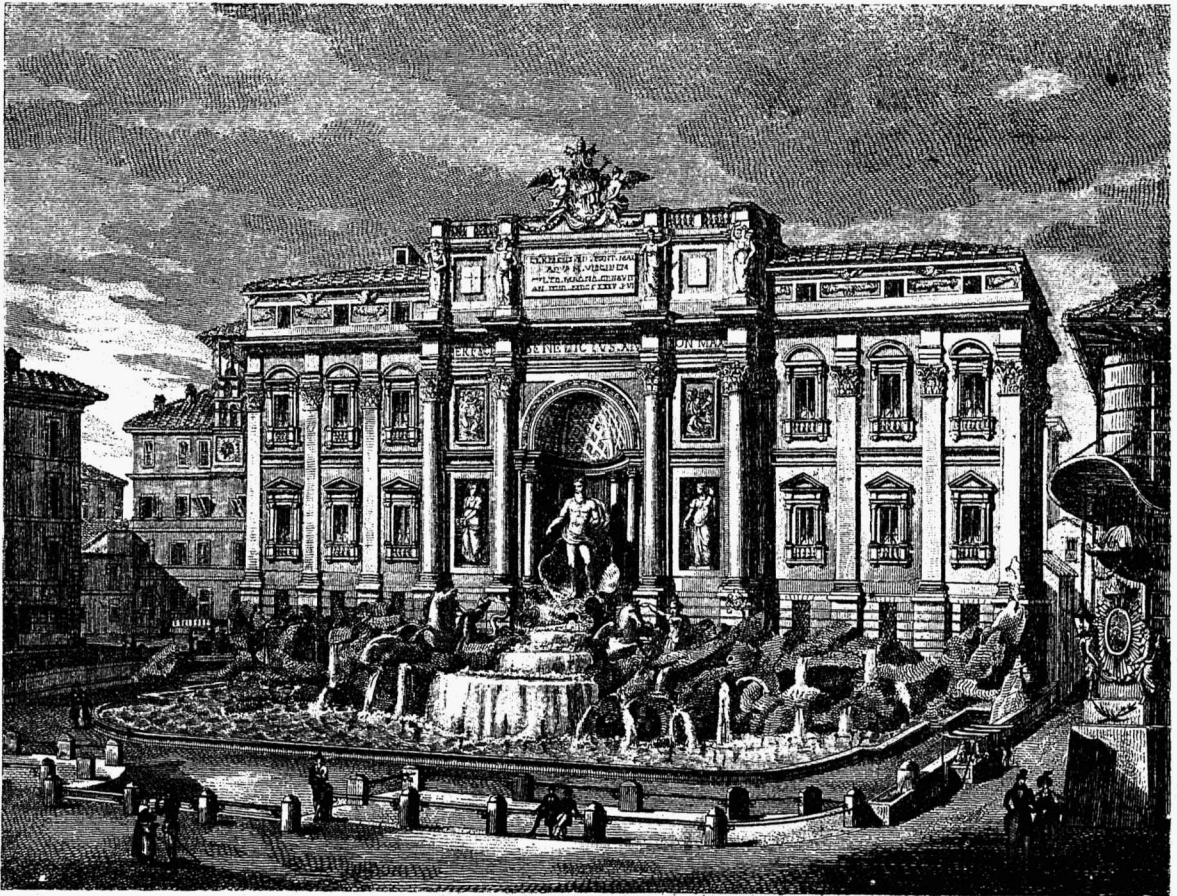
Tunnen, näen sind, uhke Vesuuu!
kõrgele tõstetud tipuga
lehitad hõõguva lipuga,
kui tulipurpuris ujudes rõõmustad
ja hommikpilvedes võitmatult punastad.

All orus, säääl marmori linnas
purtskaevude helisev lilin,
mandoliinide hõbe tilin,
Neapoli la¹netel uinuv Poseidon,
ta ümber mänglevad nüm¹fid on võidun.

Su pinnal on päikese mängud,
kus kõiguvad lillede trepid,
mäejalal palmide kepid;
kui tall ja lõukoer teed sõprust, su tantsiv hurm
varjab su saladust, kus lõotatud surm.

Kuulen su südame lööke
su uhkes ja lõõmavas rinnas
kui värinat sügavas linnas;
kus madu vosvorkuristikus küsitleb,
su altarit tulikerana pühitseb.

Tunnen, näen sind, uhke Vesuuu!
veel vaikib tardund kraateri suu
ja valgustab kõrgelt rohekas kuu
otsatut, pimedat teed, su sügavusi,
kus mäevaim hüpnoosis näeb ilmutusi.

Di Trevi, palee fontaaniga. Barokkstiilis. Ülesvõte vanast gravüürist.

Raffael. Halastus.

VENEETSIA PITSID.

Inglise keelest —rb.

Ühes kitsas Veneetsia uulitsas, kuulsa Rialto silla juures asetub hulk vanu losse, mis ju vanasti oma uhkuse ning hiilguse poolest kuulsad olid. Viimastel aastasadadel aga pakuvad nad vaid vaesemale rahvakihile päävarju. Siin elutsevad kõiksugused käsitöölised, nagu villakraasijad, gondoljeerid, kingsepad jne.

Ühes sarnases lossis elas XVI aastasaja lõpul keegi vaene lesk, nimega Thereesa Rinalda, kelle mees kuulsas Lepanto lahingus surma oli saanud. Karm saatustöö jättis lese ühes väikese tütrega raskesse ainellisse seisukorda. Ameti poolest oli ta pitside kuduja, millega tol ajal kogu Euroopat varustati ja mis veel praegusel ajal Veneetsia pitside nime all tuntud ja lugupeetud on.

Tuba, kus lesk elutses, oli peaaegu tühi; vaid vana säng seisis sääl, ning kudumisteljed, millede taga Thereesa kogu päeva küürutas ja oma nägemist rikkus. Isegi õõseti töötas ta vahel. Täna aga oli kogu tuba veel kurvem kui muidu. Tinahall talvetaevas tungis vaevaselt väikese, kõrge akna kaudu sisse. Thereesa küürutas, nagu harilikult, telgede taga. Aineti viskas ta murelikke pilke voodi poole, kus ta haige tütreke lebas.

„Ah,“ ohkas ta, „kui kurb, et mul puid ega paremat rooga tema jaoks pole. Pea on uus-aasta käes, mis teistele lastele nii palju lõbu toob, ent temale pole ainst manguasja!“

Samal pilgul astus nende naabrina uksest sisse, pani oma kandami maha ja teretas. „Kas teie turult tulete,“ küsis Thereesa. „Mis uudist kuulub?“

„Oo,“ vastas küsitav, „kuulsin midagi õige tähtsat. Teie ju teate, et meie vabariigi presidendil ehk dooshil on imekena tütar Fiorella, keda ta siidi ja kalliskividega ehib.“

„Ta on väga õnnelik,“ vastas Thereesa, kes oma tütre katkiste riiete pääle mõtles.

„Dooshil on kavatsus võistlust kogu Veneetsia pitsikudujate vahel toime panna. Kes Fiorella jaoks kõige ilusama krae koob, saab kuningliku kingituse. Eks võtate ka osa võistlusest?“

„Ei tea, — — mina olen lihtne kuduja, töotan võraste muustrite järele — — mulle on joonistuse algmõistetki võõrad. Ei mina julge võistelda teistega, päälegi, kus kuulsamadki kunstnikud üksteisega jõudu katuvad!“

„Pole viga,“ lohutas naabrina, „teie olete oma töös väga osav. Mina teie asemel katsuksin küll õnne. Kui võidate, on teie tulevik kindlustatud.“

Thereesa raputas pääd.

Ent üksi jäädes hakkas ta asja üle tõsisemalt järele mõtlema. Naabrinna oli osalt õigus! Kui doosh ta töö auhinna krooniks, oleksid nad jõukad inimesed — väiksemgi kalliskivi Fiorella pääehtes maksab mitme aasta töö ja vaeva.

Vaene naine ohkas sügavasti, ning pääle viletsat õhtueinet läksid ema ja tütar magama.

Vaevalt sai Thereesa uinunud, kui ta imelikku sahinat kuulis. Ta arvas esiti, et hiired toas kobistavad, ent sahin kõvenes: näis, nagu oleks keegi kõnelenud. Kuuvalgel, mis läbi akna sisse paistis, liikus hulk härjapõlvlasti mõõda tuba; neil olid tillukesed, apelsiini suurused pääd, imeväikesed käed-jalad, hiilgavad silmad ning alaliselt naerev suu oli kõrvuri veninud. Väikesed mehikesed olid nähtavasti hääs meeoleolus, sest nad sumisesid nagu mesilased pereheimise aegu. Tasa sosisitas üks neist Thereesale kõrva sisse:

„Oleme härjapõlvlased, pakasevaimukesed, kes lumekübemeid toovad.“

„Kui meid poleks, ei saaks koolipoisid kelkudega sõita ega lumimehi teha.“

„Meie paneme niiske, sooja õhu hanguma, mille abil siis ilusaid jäällilli aknale joonistame, mis nii peened, et suurima kunstniku käsigi nii ilusaid joonistada ei mõista.“

„Ära kurvasta, vaeseke, kohe teeme su tütrekesele ilusaid lilli — palmisid, seedrid — aknatele.“

Neid sõnu lausudes heljusid härjapõlvlased ikka nobedamini akna ja voodi vahet. Kummardudes ema ja tütre kohal, kogusid nad niisket anru, mida nad välja hingasid ning ruttasid sellega akna juure.

„Virgemiri, virgemini viigem niiskust. Aknaklaas on meie kangasteljed, kuhu me ilusamad mustrid joonistame kui keegi muu. Varsigi tuleb hommik, siis on meie töö lõpp!“

Ja tõesti kadusid nad esimeste koidukiirte ajal.

Valju kukelaul äratas Thereesa meest. Ta tõusis ja ruttas akna juure härjapõlvlaste tööd vaatama. Ta peatus äkki hämmastuses. Tõusev päike külvas aknale briljante ja rubiini ning ämblikuvõrgust peenemal kangal särasid ennerägemata, muinasilusad lilled ja ornamendid.

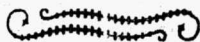
„Ah“ — hüüdis ärganud väike tüdruk, kes ka akna juure oli jooksnud, „meie naabrienna eile kõneles Fiorella kraest. Näe, ema, sääl ongi valmis muster, tarvitseb vaid maha joonistada. Maateaduse kaardid joonistame ka koolis maha.“

„Sul on õigus, laps,“ vastas ema, „eks katsume.“

Ta hõõrus lehe paberit õliga, et seda läbipaistvaks teha, ning hakkas joonistama. Imeilus oli muster, mille ta niiviisi sai. Samal päeval veel hakkas ta kraed kuduma. Kolm kuud aega kusus ta seda, ent kui pits valmis oli, ei jõudnud need, kes seda nägid, küllaltki ta ilu kiita.

Tähtaeg aga, mil kõik võistlusest osavõtjad omad tööd pidid ära andma, jõudis kätte. Ka Thereesa viis oma pitsid dooshile näha. Tema pitse silmates hüüdis doosh: „Need on kõige ilusamad, mida ial enne olen näinud! Lesk Rinalda on kõige osavam kuduja ja joonistaja!“ Ta ostis pitsid ning maksis nende eest hiigla suure summa. „Et teie nii imeosav olete,“ jätkas doosh. „siis soovin, et teie ka Püha Markuse kiriku altarikatte välja õmbleksite.“

See tellimine tegi lesele suurt au ning töötas sama kasutoov olla. Nüüd oli lese viletsustel lõpp. Saatus naeratas talle ning sest ajast hakkas ta jõukalt elama, sest et pakasevaimud temale õnne olid toonud.

1925. A. — KATOLIKU KIRIKU PÜHA AASTA.

Juba kaua aega on ajakirjad kõnelenud sellest katoliku kiriku sünnimusest. Toome lühidalt sellest ülevaate. Paavst Bonifacius VIII määras aasta 1300 katoliku kiriku pühaks juubeliaastaks ja sedasuguseid püha aastaid otsustati pidada iga saja aasta tagant. Nendega taheti kiriku kogumisetööd mälestada. Hiljem hakati püha aastat iga 50 a. tagant pidama ja veelgi hiljem iga 25 a. tagant. Sedasuguse aasta arvamise pidustused olidki nüüd kord jälle 24. detsembril a. Roomas

Romulust ja Remust imetav hundiema.
Rooma muuseumis.

Püha Peetri kirikus, kus paavst Pius XI selle omapärase tseremooniatega välja kuulutas. Harudaselt palju kõikidest ilmakaartest kogunenud palverändajaid, usklike ning vaimulikke oli selleks pidustuseks kokku sõitnud. Tähtsama sünnimusena pidi olema Püh. Peetri kirikus ühe kinnimüüritud seinaukse, n. n. Püha värava, avamine. Kirikusse enesesse, kus pidi sündima see talitus, mahtusid ainult kõige kõrgemad kutsutud vaimu- ja võimukandjad. Paavst oma ametitõus saabus viimasena. Oma ametijärjelt maha tulles lähenes ta tähtsale uksele, mille pihta koputas kolm korda väikese kuldvasaraga, lauldes seejuures toimetuses ettenähtud salmi, kiriku koorilauljatest saadetud. Kui paavst seepeale tagasi troonile oli pööranud, langes uksesein äkki tahapoole alla ja kadus ära, nagu nägemata kätest viidud. Pidulik elevus tekkis juuresolijates. Paavst lähenes uuesti uksele, laskis selle ees põlvili ja astus alles siis üle selle läve, käes hoides põlevat vahaküünalt ja patriarkikeppi. Ja niipea, kui ta oli astunud üle läve, hakkas kiriku suur kell üleval tornis lööma ning üle terve Rooma ühinesid temaga kõikide kirikute kellad. Sellega oli avatud püha aasta 1925.

Muidugi ei laskunud sein ime läbi alla, vaid selleks olid juba varem eeltööd tehtud. Uks saeti varem lahti, ning kinnitati kõitega, mille abil teda vastaval siimapilgul nägematult lahti tõmmata ja väikestel rattakestel ära juhtida võis.

KEHA SOOJUSASJANDUSEST.

Juhan Klein.

Talvel... Inimene astub soojast toast välja pakase kätte. Algab sõit. Lumi aina krigiseb saani jalgade all. Nagu kibedate, nägemata viitsakestega lööb tuulehoog meie sõitjale näkku. Hoosamiini peidetakse nägu kasukakrae vahele, käed peidetakse taskutesse, jalad mässitakse kindlamini tekisse. Kuid juba on külma- ja soojapunktid pääaju informeerinud. Soojusekeskkohast saadetakse käsud nahapinna juussoonestikku — vaja on vereteed ahendada, veri naharegioonist ära saata sügavamatesse kehaosadesse. Juussoonte musklikest tõmbuvadki koomale, veri valgub minema, nahk jääb kahvatumaks, „lahjemaks“, veelgi külmemaks. Selle korralduse otstarve on selge: soe veri puutub nüüd külmaga vähem kokku, vähem kiirgab ta nüüd soojust, ja seetõttu püsibki keha sise-mine temperatuur endisel kõrgusel. Oleks kindlaltmavast tiigist jääkildude vahelt toitu otsiva pardi jalad juussoonterikkad, siis kannaks sealt läbivoolav soe veri liig palju külma pardi troopikalistesse regioonidesse ja säääl peaks temperatuur ka langema. Nüüd saab meile arusaadavaks, miks keha on mitmesugustesse soojusvöödesse jagatud: madalama temperatuuri tõttu ühedes osades, temperatuuri kõikumise tõttu ühedes osades võib teistes osades temperatuur püsida. Kuid, tuleme oma sõitja juure tagasi. Külm ei lakka. Juba teeb ta minaotsale ja põsenukkidele liiga. Soojusasjade ministeeriumis on asi muidugi teada, ja siin on selge, et tarvituselevõetavad abinõud ei täida enam oma otstarvet. Jälle telegrafeeritakse nina ja põsenukkide juussoonte lihastele, kuid seekord kästakse neid endiselt ja veel tugevamini lõdvale laskuda. Soe veri tungib nüüd uuesti juussoontesse, väliseltki on seda näha, sest põsed ja ninaots lõõvad punetama. Külmamise hädaoht on eemale peletatud. Mõnikord tuleb aga ka sinetamist ette. See tuleb sellest, et külmitava kehaosa pinnal on juussooned juba laienenud, vähe seespool on tõmbsooned aga alles ahendatud olekus. Seetõttu ei saa veri juussoontest küllaldasel määral tagasi voolata, ta jääb siia nagu paisu ja annab oma „äratavitatud olekust“, oma süsihappegaasirikkusest meile läbi naha sinaka värvi kaudu märku. Sagedasti hõõrutakse külmavat kohta. Sellele ärritusele vastab soojuskeskkoht jällegi veresoonte laienemisega — veri uhub hõõrutud koha jälle tugevasti läbi, see lööb punetama ja õhetama. Juussoonte laiendamine ja sooja vere appisaamine külmavatesse kehaosadesse on aga kaunis hädaohtlik võte. Soojusasjade ministeerium teab seda. Varitsevat hädaohtu on ainult uue soojuse muretsemise teel võimalik kõrvaldada. Tehaksegi vastav korraldus. Muskliid, eeskätt just väikesed naha muskliid, pannakse kiirelt liikuma. Meie sõitja tunneb seda: värinad käivad tal üle keha, varsti väriseb ta ileni. Hambad hakkavad lagisema, sest ka puremismuskliid

tahavad oma liikumisega soojusemuretsemiseks kaasa aidata. Jalad teevad tahtmatalt liigutusi. Sõitja lööb käsi kokku — tuttav voorimehe võte. Siin on juba suuremad muskliid sooja valmistamas. Vahetevahel tõmbab meie külmataja end kõssi, teeb enesest küsimismärgi, et oma kehapinda ja seega ka soojusekaotust vähendada. Kuid juba hakkab teda valdama tung saanist maha hüpata ja hobusega väledust proovida. Tungist saab tegu. Ja alles nüüd, kus peaaegu kogu keha muskliid tugevasti liikumas ja soojust valmistamas, liiitakse külma päätung lõpulikult tagasi. Lahing endise kava järele võib uuesti algada.

„Meie ise“ ei tea juussoonte kokkutõmbamisest midagi. „Meie“ ei saa ka nahamusklite tegevust, värinemist, ära hoida. Kõik need toimetused toimuvad närvikava kaastegevusel, automaatselt ehk reflektororselt. Ent ka siis, kui „me“ tahtmisega näime soojusreguleerimisest osa võtvat, ei sünni seda enamasti mitte. Ikka on midagi, mis meid sunnib, julatab nii tegema ehk teisiti tegema. Ja see midagi on jällegi närvikava. õigemini soojuskeskkoht pääajus, mis väljast saadud teadete põljal kehaosad vastavalt tegevusele rakendab. Tähen-dab, jällegi reflektorne talitus, puhas närvikavaline protsess. Ja jällegi on paha, kui me närvikava tema tegevuses segame või eksitame. Üheks miisuguseks eksitajaks on alkohol. Alkoholil on omadus naha juussooni laiendada, ilma et sellest soojusasjade ministeerium teaks. Nahas voolab soe veri, külma- ja soojapunktid ei tea, et väljas külm on ja teatavad oma „ülemusele“, et asjad on korras. Niiviisi „me“ tunneme küll sooja, usume, et alkohol on aidanud. Kuid tõepoolest lahku-b keha-st väga palju soojust, uue soojuse loomiseks midagi ei tehta, ja troopikamaade temperatuur langeb. See langemine võib mõnikord niivõrra suur olla, et alkoholist soojasaanud inimene oma elugi peab jätma. Pääseb ta õnnelikult, siis aina imestab pärast: ime küll, jah, aga külma nagu ei olnud tundagi!

Ka anatoomiliste säadustega on loodus inimest ja loomi külma vastu võtluses annetanud. Siin võiks kõigepäält nimetada rasvaku-de, mis lihaseid katab ja ühtlasi kehalegi tema ilu ja ümarikkuse annab. See soojakindel ümbrik ongi, mis põhjamaadel, umbes 40°-lise külma käes elavatele jääkarudele, huntidele, lumikanadele jne. võimalikuks teeb oma keha sisemuse temperatuuri alaliselt üle 40° sooja hoida. Milline temperatuuride vahe! — Karvad loomad, suled lindudel sisaldavad oma vahel õhku, mis samuti soojust kinni peab. See õhk moodustab looma privaatkliima, selle kliima, milles tema külma- ja soojapunktidel tuleb elada.

Nüüd tutvumeksime kuumuse vastu võitlemisega. Kuna maakera vanemadel aegjärgudel kliima soem oli,

siis tuleks arvata, et inimesel ja loomadel on liigsoojuse vastu võitlemiseks eriti palju igasuguseid aparate. Seda me aga ei leia. On ka arusaadav, sest külma vastu organism peab võitlema. Kuumuse eest ta aga võib ära põgeneda, ta otsib külmemad, varjulised kohad ja tunneb siin öndsast mitteridagitegemisest tavallist mõnu. Paljud palavvöö loomad leiavad selle kõige paremaks strateegiaks olevat: nad poevad suve algul maa sisse ja teevad siin paarikuulise unaku — suveune. On kuum aeg üle, siis asuvad nad jälle päevakorra juure. Inimene teab ka väga hästi, et kuumal ajal on musklid lödvad* ja laisad, — soojusaste ministeerium on neile salajase käsu andnud saboteerida, et soojuse juuretekkimist võimalikult ära hoida. Kuid säärase poliitikaga ei saada inimese juures kaugele. Sagedasti ka loomade juures. Soojusministeerium teeb uued, mõistlikumad korraldused. Esimesteks käealus- teks on tal jällegi keha pinnaregioonide tõmb- ja juus- sooned. Saadud käsu päale laienevad need, see veri tungib naha pinnani, paisutab seda, paneb selle puneta- ma ja õhetama, — illelignee soojus lahikub kehast kiir- gamise teel. Organism sirutab end võimalikult välja: soojuskiirgav pind on nüüd suurem. Igaüks on vist tähele pannud, kuidas koerad kuumal ajal lamavad, kuidas kanad oma tiivad kehast eemale tõstavad jne. Ka siis, kui keha sisemuses või mõnes üksikus osas peaks kuumus kuidagi tõusma, juhitakse selle illelignee prot- sent parasvöö- ja polaarmaadesse. Arstid on teinud järgmise tähelepaneku: tiit jalga kuumas vees hoidjal haigel läheb ka teine jalg ja kogu keha pind punaseks ja kuumaks.

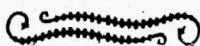
Tõuseb aga temperatuur väljaspool keha kõrgemale kui seda on keha temperatuur, siis jääb soojusekiirga- mine muidugi seisma. Juba ligi paarisaja aasta eest pani Benjamin Franklin tähele, et inimesed võivad säärases temperatuuris siiski elada, et nende keha temperatuur sääl ei tõuse, olgugi, et soojuse tekkimine kehas edasi kestab. Mis soojusministeerium säärase korral, jah, palju eneminigi kui asi nii kaugele saab minna, ette võtab, seda teavad eriti rasvased inimesed. Higinäärmed rakendatakse siis tööle! Higi tar- vitab auramiseks soojust, ja selle soojuse annab keha nüüd häämeelega. Nüüd on meile ka selge, miks raske keheline töö higistama paneb. Iseäranis tuule käes, kus auramine suur, annab higistamine häid tagajärgesid. Tõeline, näit. rukkilõikaja, võib palavuses päevas 10—15 liitrit higi välja anda. Soojuse hulk, mis inimene higistades ära annab, võib nii suur olla, et see kuni 40 liitrit vett keema ajab. Kuid higistamise ja higis- tamise vahel on vahe. Higi, mis tilgub, ei võta ke- halt soojust ja ei täida seega oma ülesannet. Higi au- ramist takistab niiske õhk. Seepärast on niiskes soo- juses olemine väga raske ja elukardetav, olgugi, et kõik ventillid lahuti on ja higi ojana voolab. Mürista-

mise eel, kus õhk samuti niiske, umbne, on mattev tundmus, inimesed ja loomad saavad siis sagedasti pa- lavuspiste. Kummiridid ja üldse õhukindlad ridid on sooja ajaga suureks piimaks. On aga õhk täiesti kuiv, nii et kehapiinale ilmuv higi kohe aurab, siis võib inimene mõne aja ka 100°-lises ja kuumemaski tem- peratuuris viibida.

Neid öndsaid olevusi aga, kes kogu keha pinnaga higistada võivad, on kõigest kolm: inimene, lam- mas ja hobune. Kassil ja siiril on ainult käpa põh- jad higinäärmetega varustatud, seal ja veisel on neid pääasjalikult nina otsas, jänestel, kitsedel, muttidel, rot- tidel ja hiirtel puuduvad higinäärmed täiesti. Vaesed loomad! Nendega võib igal sammul sama juhtuda, mis troopikamaades päikese käes posti külge seotud ahvi- dega, kelle keha temperatuur kiiresti tõusis ja kes juba tunni, pooltase pärast hukkusid (prof. Aron'i katsed). Jahimehed teavad jutustada, kuidas jänesed end sur- nuks jooksevad. Mitte väsimusega ei ole siin tege- mist, vaid keha illekuumenemisega.

Veel on üks kaunis universaalne aparaat, mis soo- jusaste ministeeriumi käsutuses seisab. Nimelt kop- sud. Häda korral sunnitakse rinnakorvi lihased kiire- male tegevusele. Kes palavikus vaevlejat inimest on näinud, see teab seda. Iga väljahingatud õhuportsjo- niga eemaldatakse soojust. Ka kopsu kaudu eemalda- tava veeauru tekkimiseks vajamineva soojuse annab keha. Mida kiirem on õhuvahetus kopsude ja välisilma vahel, seda rohkem soojust kehast lahikub. Kõige pa- remini tunneb seda asja koer, tema on siin virtuoos. Tema sisse- ja väljahingamiste arv võib tõusta 170 pääle, harilikult 2 liitri õhu asemel võib ta tarbekorral 50—70 liitrit õhku minutis „läbi hingata“. Ka suur pu- nane lai keel tuleb tal suust välja; ka tema tahab vee- aurutamise teel oma peremeest aidata. Linnud aima- vad seda järele, kuid nende oskused jätaavad siiski palju soovida. Higinäärmeid lindudel nii kui niil ei ole. Ainuke asi, mis nende juures soojuse reguleerimisel suurt osa näib mängivat, on nende õhukottid.

Mängib „meie“ tahtmine ja teadvus kuumuse vastu võitlemises suuremat osa kui külma vastu võitlemises? Mitte põrnugi! Kogu soojusreguleerimine inimese ja loomade kehas, selle tähtsa „kõrgema elu“ eeltingimuse loomine asub nägematalt, „mehaaniliselt“, raudse sää- duspärasusega töötava närvikava õlgadel. Raske ja püsiv uurimine on meile selle mehhanismi pääjoontest aidanud kujutuse, pildi luua, — pildi, mis me silmade eest mööda libises. Küll selguvad ka üksikasjad. Tu- leb aeg, kus soojuse salapärase regulatsioon tuleb „elu imede“ nimekirjast kindlasti kustutada... Aga ei, siiski mitte! Imed jäävad, ainult mõistetavaks, sele- tatavaks muutuvad nad, kaotavad oma illeloomulikkuse. Ma usun, nad muutuvad aga seda armsamaks ja küt- kestavamaks.

S. Wörishöffer. Noorsoole toimetanud Victor Neggo.

5

Viimaks jõuti platsile, mille keskkohal algavate etenduste jaoks vabaks oli jäetud. Tihe inimesteparvi ümbritses elevanti, neegreid korvidega ja ussitaltsutajat, kelle viipel nüüd pidu algas. Mooramaa mehed asetasiid korvid ta juure maha, ta seisis nende keskele ja tõstis vile luultele.

Üksik, järsk ja ere hääl kostus sellest.

Selle märguandmise päale lõpetasiid Hindu poisid äkki oma kõrvulukutava muusika; ka rahvahulk jäi vaikseks. Kõik kuulatasid hingetult, kõik tõusid varvastele kikkli, et nüüd järgnevast etendusest võimalikult kõik selgesti näha saaksid.

Hondin oli tantsijannad elevanti seljast tõstnud. Oma säravas ehtes, lehvivais loores, kroonidega pääs ja lillevanikutega ümber saledate kehade hakkasiid nad naeratades ja hüppeldes tantsima. Nende paljad jalad kuldseis sandaalas puudutasid vaevalt maapinda, kiiremaks ja kiiremaks muutusiid liigutused, ehted kaelal ja käsivartel sätendasid päikesekiirtes.

Tippoo oli korvidelt kaaned eemaldanud.

Nüüd algas ta tasast, peaaegu kaeblikku viisi, alguses vaevalt kuuldavalt, siis kõrgemale paisudes pikalt venivais helides. Ta liigutas iseenda viisi taktis laiu, näotuid õlgu, kiigutas pääd ja nõtkutas põlvi, kusuures ta pilk ka vilkekski pununud korvidelt ei lahkunud.

Kuid neis ei liikunud midagi.

Tippoo puhus viilet ikka kõvemini.

Sääl tõusis äkki kolmenurgeline pää üle korvi ääre, terav keel ja sädelev ussikere ilmus nähtavale.

Tume sumin kõlas päältvaatajate ridades. See oli üks cobra capella, mürgine prillmadu. Tume hirm tundus kõigis soontes; aga siiski jäädli vastupanuta paigale tardudes, põksuva siidamega, külma jüdinaga seljas. Nüüd algas see, see etendus, mida kõigist maailma maa-dest ainult Indias tuntuakse. Teine cobra sirutas pää välja, kolmas, neljas! Kümme suurt madu, mõned mehepikkused ja pikemad, tõusid leheasemelt vägevates korvides.

Ümberringi valitses jälle endine vaikus. Vist kiitl igitiks sila kogunud tuhandete hulgas tundis mingit salapärast, võitmatut hirmu, mis talle kõri nagu nõõriga uüis kokku tõmbavat. Järgmine silmapilk võis talle tuua surma ja hukatust, nii ühele kui teisele, seda tundisid kõik selgesti.

Tippoo mängis vahetpidamata ja sama muutmatult jälgisid ta pilgud madude liigutusi. Üks-teise järele ronisiid nad korvist välja, rullisiid oma alumise kehaosa maapinnal taldrikutaoliselt kokku ja hakkasiid teineteisele paha tegemata muusika rütmile vastavalt aeglaselt tantsides hõljuma.

Ja siis heitis Tippoo vile kõrvale. „Tulge siia, mu kallikesed,“ hüüdis ta, „tulge siia!“

Seda märki näisiid maod oodanud olevat. Nad lähenesid härjapõlvilasele ja hakkasiid igast kiitljest korraga oma kestalisi, läikivaid kehi ta ümber põimima. Kael ja rind, piht, liikmed, kõik asus mürgiliste roomajate kaisutusiis, igalpool niilpsasiid ammullaetud vastikute lõugade vahel haralised keeled, sädelesid päikese käes kolmenurgetised pääd.

Tippoo sirutas mõlemad käed välja, avatud peopesades lamasiid teravad keeled, kõrgele kuni õlgadeni sirutusiid libedad, läikivad kered. Kõigesuurem madu keris end isegi nagu teemandist rõngas ümber härjapõlvilase kaela.

Siis, kui kõik maod oma peremehe keha ümber aset olid leidnud, andis see tantsijannadele märgu. Noored nelud tungisiid äkki ühises, suletud ketis ettepoole, Tippoo mängis kiiret, ikka kiiremaks muutuvat viisi, ja tantsis ühtlasi sellest hoolimata kauni salga keskpaigas, sama kergelt, sama osavalt kui nemadki. Nelud lillevanikutega, tema ussikeredega ehitud, nii hõljusiid nad iiksteise kõrvale, nagu kireva, meelkiitkestava muinasilma kujud.

Häälletult, hingetult vahtis teda rahvahulk.

Nüüd astus veiderdaja jälle korvide juure ja sosis-tas roomajatele oma keeles mõne sõna kõrva. Silmapilk hakkasiid maod end lahti kerima. Üks teise järele roomas sõnakuuletlikult tagasi leheasemele ja hoolsalt sulges Tippoo jälle mõlemad kaaned.

Siis ajas ta end sirgu ja vaatas enda ümber nagu väepäälik, kes võitluse võidurikkalt on lõpetanud ja seeläbi isamaa on päästnud.

Müriisev kihuauldustorm tervitas teda, mitte lõp-peda tahtev hei! hei! tuhandest kõrist.

Ühtlasi avaldus aga päältvaatajate tänutundmus ja imetlemine veel teisel kasulikumal kujul. Sadas päriselt suuremaid ja vähemaid metallrahasid, paik ümber

kuunstnikkude oli sõna tõsisel mõttes vase ja hõbedaga üle külvatud.

Kõik korjasid, tantsijannad, härjapõlvlane ja Hindu poisikesed, ainult meie kaks sõpra olid ussitantsu vaadeldes sootuks unustanud oma veiderdaja osa, nõnda et nad ka nüüd selle asemel, et teiste sarnaselt innukalt raha korjama hakata, iiksteisele sosinal oma muljeid avaldasid, kuni Tippoo neile lähenes ja tasase häälega neid manitsema hakkas: „Faringid loevad end vist küll liig hääks selle jaoks, et kummarduda armuandi korjama, eks ole? Aga nad hoidugu vähemalt tähelepanu äratamast; üsna meie lähedal seisab Devitshand, kas te ei tunne teda ära?“

Rahutult otsisid mõlema noormehe pilgud rahvahulgas kardetud laevajuhti. Sääil ta seisis mitme teise hiinlasega päris esimeses reas ja nagu näis ei aimanud ta sugugi, kes talle seda kõrvulukutavat muusikat ette oli kannud ja end Naga poisi maski taha varjates nii õnnelikult ta küüsisid oli lipsanud.

„Tõepoolest“, sosistas Oskar, „see ta on!“

„Ja muidugi — ja ta laseb sind igalpool taga otsida, faringi. Ta väidab, et sa talt raha olla varastanud, kõik ta meeskond tõendab seda, seepärast ole valvel!“

Lühike kahekõne lõppes, Tippoo pidi vahetpidamata muuevate annetuste eest tänu avaldama minema. Noormehed vaatasid iiksteisele rahutult otsa.

„Mida teab Tippoo meie asjust?“

„Igatahes tuli Hondin täna hommikul siia teateid kogu!“

Richard varjas teda valdavalt rahutust. „Hakkame aga raha korjama“, sosistas ta. „Sel kombel võime vähemalt hiinlasele selja pöörata.“

See ettevaatus oli ilmaaegne. Devitshand kõneles elavalt oma kaaslastega ja näitas Dshumbole.

Hondin oli seni vaikides suure looma kõrval seisnud. Ta näis alles siis mõtteist ärkavat, kui elevant talle märku andis, et nüüd tema tund on tulnud.

Rahvahulga jutukõmin, naermine ja vadistamine vaiks seekord ainult osaliselt. Dshumbo tembud ei äratanud hirmu, seepärast jäi rõõmus tuju ülekaalu.

Väljavalitum puuvilli langes paksnaha jalge ette maha; aga ta ei neelanud ühtegi neist, vaid ulatas kõik üksikult oma juhile. „Dshumbo“, hüüdis lapsehäll rahvahulgast, „kas sa oma banaane ja õunu praegu veel süüa ei tohi?“

Hiiglane raputas pääd.

„Kas pead neid veel enne endale teenima?“

Dshumbo noogutas väarikalt.

Üldine naer saatis seda lühikest kahekõnet. Hondin astus oma hoolealuse juure ja paitas ta lonti. „Näita meile, mis sa mõistad, mu sõber“, ütles ta. „Tõsta kord ühe õige raske isanda õhku!“

Dshumbo kikkas kõrvu. Aeglasel sammul astus ta edasi ja otsis tihedas päältvaatajateretas isikut, kellele seda austavat lugupidamisavaldust illes näidata. Äkki oma vägeva londiga kolmandasse vaatajate ritta ulata-

des, tiris ta sääilt ühe õige paksu mehe esile ja tõstis ta kõrgele õhku.

Paksmagu kisendas, nagu istuks ta ora otsas. Päältvaatajad naersid nõnda, et neil pisarad üle näo voolasid.

„Jät kub juba, Dshumbo“, ütles Hondin, „aseta isand jälle ilusasti oma kohale.“

Elevant täitis käsku, ning kuna vabastatu ähkides ja söimates punuma pistis, võitis tark loom endale uusi kiiduavaldusi.

„Dshumbo“, küsis Hondin, „kas võid meie seltskonnale öelda, kui vana sa oled?“

Elevant noogutas pääd.

„Aga kas sa seda ka kindlasti tead?“ jätkas mahaut (juht). „Kui vanat olid sa möödunud aasta ussidepiihal?“

Dshumbo tõstis vägeva esimese jala ja aetas ta kaksteistkümmend korda maapinnale.

„Hüüva, nii siis kaksteist aastat. Ja kui vana oled sa siis täna?“

Jätlegi liikus hiiglajalg. Kõik kuulatasid pingul tähelepanuga — kas peaks elevant tõesti ka selle ülesande lahendama?

Kümme — iiksteist — kaksteist — õige, kolmas-teistkümmes hoop järgnes täpselt kaheteistkümnendale. „Hei, Dshumbole, vana poiss muutub iga aastaga targemaks!“

Kui kiiduavaldused vaikunud olid, ristitas Hondin käsi rinnale. „Dshumbo“, ütles ta, „tahaksin betelrulli närida.“

Kohe pistis elevant londi oma peremehe vöö rippuvasse taskusse. Ettevaatlikult tõi ta sääilt ühe väikese, rohelse leherulli nähtavale ja pistis selle oma isanda huulte vahele, toimides nii osavalt, nii rahulikult, nagu oleks ta inimene, kes täie järelekaalumiseega talitab.

„Dshumbo“, ütles Hondin, „nüüd näita seltskonnale, keda sa armastad!“

Üsna lähedale astus elevant ta juure, kindlalt ja õrnalt põimis ta londi ümber peremehe õlgade ja surus ta enda vastu, nagu tahaks ta öelda: „Sina oled see, ainult sina!“

Hondin vastas kallistusele, ta silmad särasid. „Nüüd tohid sa süüa, Dshumbo! Vaata ometi, mis kõik sulle on annetatud. Aga esiteks pead sa tänama!“

Hall hiiglane kummardas rahvakogu poole. Siis sööstisid hiinlased oma nugade ja kuulide, oma nõlarõngaste ja lilledega ettepoole, siis näitasid neegrind oma imestustäratavat jõudu, kuna neli poissi oma muusikariistadega meelummastavat lärmi tekitasid ja pikkade rittvade otsas kõigutatud suitsupannid peent, läbitungivat, magusat lõhna lalali laotasid.

Devitshand oli lahkunud, niipea kui Dshumbo oma etteaste oli lõpetanud; veiderdajate tembud olid talle igapäevaseks asjaks.

Kui kõik, mida härjapõlvlane salk esitada suutis, sel kohal ette oli kantud, rännati edasi ja alustati mängu mujal uuesti. Tagajärg tasus vaeva, igalpool aina sadas raha, millest Tippoo lõviosa endale võttis.

Kui õhtul öömajasse jõuti, langesid inimesed ja loomad väsinult asemele, ainult Tippoo oli ärkvel ja luges täis varjatud õndsust oma teenistust. Seda pidi väga palju olema; sest turbani peiduurkasse ei mahtunud kõik ja õnnelik omanik pidi veel suure osa sellest Dshumbo sadula kandetooli õõnsusse paigutama. Siis asetasiid mõlemad mehed oma pää võidetud varandusele ja läid vaikseks, nagu magaksid nad.

VIIES PÄÄTÜKK.

Kohtamine väärjumala kuju juures. Sisse-
maale. Hondini elulugu.

Pääle keskööd äratas Oskari mingi kröbin. Ta tõusis järsku istukile ja nägi hindusid ettevaatlikult tallist välja hiilivat. Tippoo sulges tasakesi ukse, siis oli jälle kõik vaikne.

„Richard!“ sosistas Oskar, „ärka üles! Mõlemad linnud on minema lennanud. Mis peaksime tegema, kui see sündis seks otstarbeks, et meid politsele või koguni hiinlasele ära anda?“

Richard tõusis üles. „Hiilin neile järele“, sosistas ta. „Kui ähvardab mingi oht, siis holatan sind aegsasti“.

Nende sõnadega ruttas ta kärata välja vaiksesse, kiuvalgesse öösse. Majade vahel pikki varje heites, ruttasid Tippoo ja Hondin kiirel sammul linnast välja metsa poole. Härjapõlvlane ja kõrge kasvuga elevantijuhit moodustasid õige kummallise paari. Neli näis õige kiire olevat. Nende valged, lehvivad riivid särasid kuupaistel.

Mõlemad pärismaalased sammusid euroopalises linnajaost eemale. See oli igatahes hää tundemärk, siiski otsustas aga noor meremees nelle järgida.

Tippoo ja Hondin ei vaadanud tagasi. Richard järgis nelle nagu vari, ja nõnda jõudsid kõik kolm, üksksteisest nägemata, kuni vaba platsini, kus igivana, vägev lehvikpalm oma lehekatus üle kauge maa-ala sirutas ja ainult mõnele üksikule kuukiirele läbipääsu võimaldas. Siin-sääli rohelisel murul seisid lagunevad kivid, kaetud kogu Indias kodunevate ja jumalikkude austust omavate irvitavate moonutustega, väljasirutatud keelega pääd, pahrpidid pööratud kaeltega elevantid ja maod igas suuruses.

Puutüve lähedal seisid tauataoline kivi. See oli ohvraltar.

Kul Richard lähemale astus, nägi ta, et püha lehvikpalmi varjus pääle Tippoo ja Hondini veel keegi võõras seis.

Võõra laia, jalgadeni ulatava riiti alt ilmus nüüd isearalik väärjumalakuju nähtavale, särades kuu plimases valguses, täiesti hõbedast ja nii vastiku välimusega, et ka tugevam siida teda nähes värisema võis hakata.

See oli jumalanna Bhavani. Ta ratsutas tigri seljas. Ta seisak oli metsik, ähvardav. Ta nagu oli osalt inimese, osalt hundi oma, silmadeks säravad rubliind,

juusteks kullast vormitud väänlevad maod kallis-kividest silmadega, Öudse eluka käsi varred sõrmede asemel varustatud küüntega. Ühe käega toetus ta tigri pääle, kuna teine raudset sõjakirvest keerutas.

Võõras asetis kuju altarile, puistas selle üle hulga lilli, siis asetis ta selle hirmsa olevuse jalge ette ühe nõõrist lingu ja ühe siidirätiku.

Richardi siida põksus kiiremini. Niiid ilmus ka veel üks väike hõbekauss nähtavale — mis tähendas see kõik?

Millist õudist toimingut tahtsid need kolm sääl alustada?

Kõigepäält astus Hondin altari ette. Ta asetis oma parema käe kuju peos olevale sõjakirvele, siis puudutas ta ükskeise järele lingu, siidirätti ja väikest hõbekaussi. kõik vaikides, hääletult, aeglaste liigutustega ja ilma kiireta, tolle teadliku rahuga, mis oma sihti tunneb ja sellest miski väe läbi maailmas end kõrvale ei lase eksitada. Viimaks suudles ta kirvest.

Talle järgnes härjapõlvlane, siis võõras; kõik toimised täpselt samuti, kui varemalt mahaut, siis tõstsid nad lilled altarilt, asetasiid hõbedase kuju enda keskele ja ulatasid üksksteisele käed.

Säälijuures hääldas igaüks selle öise toimingu osavõtjast valju häälega kolm sõna India keeles, mis Richardile muidugi arusaamatuks jäid. Kuid kahtlemata anti siin mingi pühalik töötus, seda tundis ta selgesti.

Saladuslik püha talitus näis lõppenud olevat. Võõras mähkis jumalakuju oma ülitriidesse ja tahkus. Hondin ja Tippoo asusid öömaja poole teeale. Richard kartis, et teda nähakse. Kärata hiilis ta sügavamasse puude varju holdudes, läbi tihniku kuni pärismaalaste linnajao viimase tänavani ja jooksis siis kiirel sammul öömaja poole. Viimaks jõudis ta õnnelikult veel enne mõlema hindu ilmumist lahtisesse talli. Oskar oli alles ärkvel. Juba esimene pilk Richardi näole avaldas talle, et midagi polnud karta. „Mis oli?“ küsis ta rahustatult.

„Ebaajumalate kummardamine — muud midagi.“

Ning sõbra kõrvale pikali heites jutustas ta sosinal oma üleelamusi. Veerand tunni pärast ilmusid Tippoo ja Hondin. Väike leegitsev lambike kustutati, ning nüüd algas tööpoolest etu unenägude riigis, millest meie noored juhtumusotsijad alles siis äratati, kui teisel hommikul tüli härjapõlvlase ja salga liigete vahel lõkkele lõi.

Igast üksikust väitis Tippoo, et ta liig palju nõudvat, kuna jälle neegrid, hiinlased ja eriti tantsijannad vandusid, et nende peremees kitsipung olla, kes end nende kulul rikastada soovib.

Kõigiga lõpetas ta arved, ainult neegrid jäid esialgu veel kohale, et sissepakkimise juures aidata. Richardi ja Oskari eest maksis Tippoo söögiarve öömajas, kuid sutaraha ta nelle ei annud. Lõuna paiku taheti teele asuda.

„Niiid olete näinud, millest end elatame, Hondin ja mina“, ütles härjapõlvlane noormeestele lähenedes, „niiid tunnete meie äri ja peate otsustama, kas tahate

melega ühineda või mitte. Siit läheme Orissasse*) ja esineme sääli Dshagannathi (Jagannath) vankripihal. Orissast liigume Madrassi“.

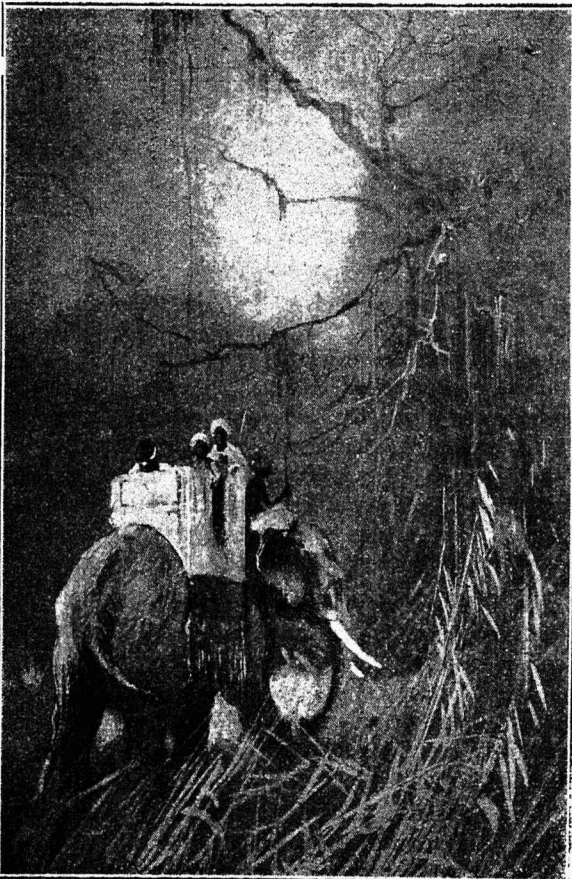
„Kas viimane asjaolu on päris kindel?“

„Päriselt. Meie teekond on iga aasta ikka üks ja sama.“

„Olgu“, hüüdis Oskar, „siis oleme nõus teiega Madrasini ühinema ja nõume tasuks selle eest ainult tarvilist eluülespidamist ilma palgata. Madrasis peab meil õigus olema salgest lahkuda.“

Härjapõlvlane noogutas hiiglaturbaniga pääd. „Madrasis!“ kordas ta. „Kohustan end kindlasti teid sääli takistusest vabaks andma.“

Elevant saduldati, Hondin asetus Dshumbo kaelale, meie sõbrad ja Tippoo istusid kandetooli pehmeilt poistatud pinkidele ja neegrid sammusid mõlemal pool halli hiiglast.

Kui linn polste silmist kaduma hakkas, hingasid mõlemad kergendatult. Nüüd polnud äraandmine enam võimalik, ja mõte hilmisest ja laevast vajus alla mineviku varjudele.

*) Orissa Põhja-India idakaldal asuv maakond. Päälinn Puri Jagannath asub Mahanadi jõesuus, 49.000 elan., kuulub usurandamispaik.

Hele päikesepaiste valgustas puud ja pöösast ja viimaks jõuti dshunglite*) piirini. Hiiglapuud tõstsid üksikult ja salkades omi uhked latvu taeva poole, härjavankeid elustasid teid, bungaloidid — rajotide (talupoegade) ehitused — ilmusid need matvas lehestikukülluses nähtavale, siis järgnesid jälle üksildased paigad, kus punased maod okstelt alla rippusid, ilusad tihnikud täis keevatelu, kus valitses kuninganna tiiger, kus uitasid kotkad ja muud röövikud, tappes oma elu ülespidamiseks alamaid loomi.

„Nüüd algab üks uus haru meie tegevuses“, naeratas Tippoo. „Meie ei või suurte isandate sarnaselt laiseides edasi reisida ja öömajades oma raha maha süüa, sellest saate ju väga hästi aru.“

Richard jäi kuulutama. „Muidugi“, vastas ta, „aga mil viisil võiksime siin metsikus ümbruses midagi teha?“

„Siin korjatakse taimi, keedetakse salve ja jooki igasuguste haiguste vastu inimeste ja koduloomade jaoks. Igal aastal rändan ma läbi kogu India mandri Bombayst Haidarabadi**), Orissasse püha jõe ääres ja Kalkuttasse. Ma olen küll võimas ussitaltsutaja, kuid siiski aga veel vägevam nõidartst. Haiged ootavad, kuni tuleb Tippoo, ja emad palvetavad oma jumalate poole, et päästaksin nende lapsi!“

„Seega hakkame siis küllades arstirohte müüa.“

„Jah. Aga esiteks peame neid nõiarohte leidnud ja keetnud olema. Homme teeme sellega algust.“

Kui päev juba õhtule veerema hakkas ja pikad varjud teele langesid, jõudis meie seltskond esimese öömaja juure; jällegi oli see üks viltuvajunud, läbipaistev, õlgedest seinte ja katusega ehitus ilma ukse ja aknata, kuid ta elanikud olid hääsiidamlised inimesed, kes kõik, mis neil endal oli, lahketi oma küllalistele pakkusid. Päris alasti lapsed uitasid ümber hurtsiku, mitu zebu (väikesed kollased India härjad) vedelesid mäletsedes lopsakas rohus ja tallis seisis püha lehm.

Ainult Dshumbole ei jätkunud hurtsikus ruumi, ta pidi öö väljas mööda saatma, ja Hondin teatas, et jääb ta juure. Ta tassis oma kehakale sõbrale metsast värsket toitu, rohku, puuvilja ja kõigepeält maltsevald noori võsukesti, siis vett rajotide bambusanumais.

Pärast isu ja janu kustutamist heitis Dshumbo mõnutledes värsketele rohule pikali. Ka Hondin heitis ta hiiglapää kõrvale puhkama, põimides oma käsivarre ümber elevandi kaela.

Richard nägi seda. „Sa armastad vist küll väga oma elevanti“, ütles ta lahkesti.

Hondin noogutas. „Ta on kõik, mis siin ilmas omaks võin nimetada, ta täidab mul sõbra ja perekonna aset.“

Richard oli liigutatud. „Kas sa siis kõik oma sugulased oled kaotanud, vaene Hondin?“ küsis ta. „Siis

*) Dshunglid (ka dshanglid) — India soised padristikud.

**) Haidarabad — Nizami riik Kesk-Indias, päälinn Haidarabad, Musi jõe kaldal, 501.000 elan.

oled sa samas selsukorras nagu minagi, ka mina seisn päris üksinda maailmas“.

Mahaut noogutas. „See on kurb, faringi,“ vastas ta, „aga kuigi see haav su südames verd jookseb, siiski pole ta mürgitud. Sinu sugulased surid Brahma tahtmisel oma asemel, minu omi aga tapeti.“

„Taevane Jumal,“ hüüdis Richard, „kes neid siis tappis?“

„Faringid muidugi. Vaesel mahautil oli naine ja armsad, väikesed lapsed, ka ta vana ema elas ta hurtsikus. Sääli tuli too faringi ja nõudis maksusid ja ikka rohkem maksusid, kuigi kõik oli makstud, mida ta nõuda tohtis — seda raha vajaj ta viina ostmiseks. Kui mahaut julges talle vastu rääkida, siis võttis ta pantvange, lasi õnnetu naise puuri pista ja ajas lapsed välja metsa — tiigritele ja madudele saagiks.“

„Ja sina?“ hüüdis Richard, „sina ise?“

„Mind oli ta paku kõita lasknud. Kui mind vabastati, oli mu hurtsik maani maha põletatud. Sest ajast saadik olen koduta rändaja.“

„Kui nurjatu! Sa vaene Hondin, kuis tunnen sulle kaasa! Ja sinu naine, su vana ema?“

„Nad piitsutati vangikojas surnuks.“

Richard ulatas mehele oma käe. „Tahaksin olla su sõbraks, Hondin, sest meie saatusest on palju ühist. Mind leiti mõnekuulise lapsena oma surnud ema rinnal — postivankris, külmal, õudsel talveõöl. Postipoiss oli talle kaastundmuse sunnil lubanud tiikk teed ühes sõita ja kui vanker peatus, oli ta surnud. Mind asetati vaestemaaja, anti mulle ristimisel esimene ettejuhtuv nimi ja tõdeti mind, kuni hakkasin laevapolsiks. Mis ütled selle kohta, Hondin, kas olen ma sinust palju õnnelikum?“

Hindu noogutas. „Palju õnnelikum,“ vastas ta. „Faringide maale ei ilmu ükski võõras rahvas tapma ja röövima nagu seda sinu värvi mehed sinu toimetavad. Sa ei tunne mõrudat kibedust südames, sa ei vilka — sa oled minust palju õnnelikum. Ning kas tead ka, miks oma elevanti nii väga armastan? Ta tasus minu eest, ta maksis mulle siinmitatud ülekohtu eest kätte.“

Imelikult rõhuv aindus hillis Richard südamesse. „Mida tahtsid sa sellega öelda, Hondin?“ küsis ta.

„Dshumbo tampis tolle faringi päa limaks — see pärast armastan teda.“

Richard võpatas. Ta valmusilmi ette kerkis mõeldumud öö juhtumus, ta nägi Bhavani hõbedast kuju ja kolme meest, kes üheskoos mingit vannet näisid vanduvat. Kas oli see valgete igavesele, kustutamatu vihkamisele määratud?

Jumal üksinda võis seda teada.

„Hääd ööd, Hondin,“ ütles ta. „Katsu võitu saada metsikuist tasumismõtetest!“

Mahaut naeris, kuigi see kõlas rohkem nuuksumisetaoliselt. „Maga,“ ütles ta, „maga — sa oled alles laps. Jäta tegutsemine meeste hooleks!“

Siis käänas ta näo kõrvale. Richard nägi, et ta silmist veeresid pisarad.

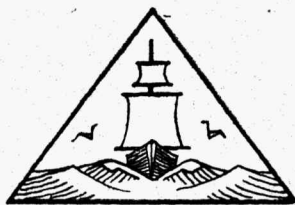
Vaikselt hillis pois minema. Ukseta hoone vastaseina ääre olid kivid tuleasemeks kuhjatud. Seal põles leegitsev tuli. Härjapõlvlane seisis ühe katla ees ja segas selles keevat vedelikku. Ta määratusuur turban kõikus edasi-tagasi, ta kaval leekide valgusel punasena paistev nägu säras häämeele pärast.

„Vaata siia,“ ütles ta, näidates sinisele lüftele, mida ta käes hoidis, „vaata siia, Richard, sellest sordist üks ja kollasest kaks ja tollest valgest kaksteistkümmend, sellest saab jook, mis meile muretseb rupiaid*) ja inglise shillinguid**). Vanakesel siin hurtsikus on luuvalu, ta ölad valutavad ja jalad ei taha teda enam kanda — siis joob ta seda joogikest ja tunneb kergendust. Ja öömaja on hinnata.“

Ta noogutas ja kõigis ta näojoontes peegeldus lhusrõõm. „Jällegi raha teenitud, ilusat rahakest — kui hää on see ometi, et jumalad inimestele luuvalu saadavad ja igasugu muud pahesid, häh, häh, häh, kui hää on see ometi!“

Richard võpatas. Omakasu tagaajamisel oli see härjapõlvlane kindlasti igaks kuriteoks valmis.

Peagi sirutus see imelik mees väsinult vaibale oma valge kaaslaste kõrvale puhkama, kuna kuu läbi viletsa katuse avauste hurtsikusse pilus.

*) Rupia = 16 anna (India rahaüksus) = 1,7 Eesti kuldkr. = 170 Eesti mk.

**) Naelsterling = 20 shillingut = 240

penci (Inglise rahaüksus) = 18 Eesti kuldkr. = 1800 Eesti mk., seega 1 shilling = 0,9 Eesti kuldkr. = 90 Eesti mk.

KIRJANDUS.

Fr. Foerster: „Elujuht“.

Tõlkinud Valter Kaaver. „Sõnavara“ kirjastus, Tartus 1924.

Meil puudub laiem, väärilisem ja sisukam kirjandus, mis käsitleks noorsooliikumist ja selle liikumisega kaasaskäivaid enam kui tarvilikke küsimusi, probleeme. On ilmunud üht-teist, kuid mitte palju, ja seegi, mis olemas, pole paljuütlev. Alles läinud suvel omandasime Gust. Puu tõlkes Ralph Valdo Trine huvitava ja väärtuslise raamatukese „Iseloomu kujundamine mõttejõu abil“, mis ülemaailma kuulus, nagu äsja ilmunud Fr. Foersteri „Lebensführung“.

Fr. Foerster on tuntud kui parem kasvatusteadlane, ja seda peamiselt oma kahe raamatu „Lebenskunde“ ja „Lebensführung“iga.

Eesti Noorsoo Karskusliidu toimetusel on viimane tõlgitud ja trükitud ilmunud. Tuleva aasta algul on aga „Lebenskunde“ ilmumine võimalik. Fr. Foersteri „Elujuhtiga“ on rikastunud meie puudulik elureformi käsitlev kirjandus hää raamatuga, mis ei peaks puuduma ühegi noore, ega ka vana (kel noor hing) raamaturiulilt.

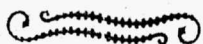
See 300 leheküljeline raamat jaguneb kahte peaosasse ja nimelt 1) isikliku elu küsimusi, 2) kultuuri küsimusi ja elujuhtimine. Mõlemad pooled jagunevad üksikutesse peatükkidesse, mis veel oma korda üksikutesse alapäätükkidesse jagunevad. Nimetame üksikuid peatükke esimesest jaost: karakter ja saatus, tahte kasvatamine, inimeste kohtlemine, isik ja ühiskond, perekonnaelu eetikast, inimesed ja raha, elukutse ja iseloom,

noormehed ja tüdrukud ja südametunnistuse küsimusi. Raamatu teises osas on järgmised peatükid: sotsiaalne kultuur, nõrkade kaitse, tööküsimus, tehnilise kultuuri hädaohud ning religioon ja karakter.

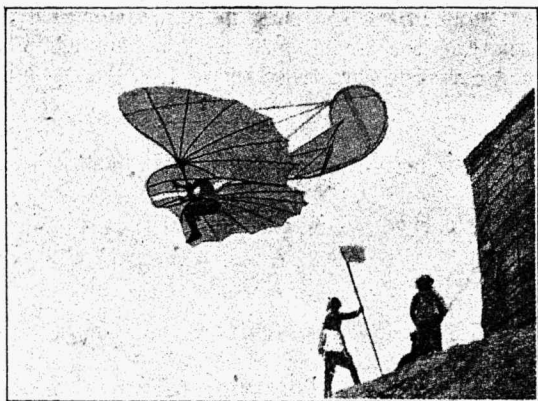
Need on küsimused, mis meie noortele huvitavamad, palavamad ja enam kui tavaliselt lähedal, on leidnud ses raamatus asjatundlikku seletust ja eritlust. Need on küsimused, mis huvi ei paku mitte ükski noorele, vaid ka vanale, kel huvi ja taht paremini elada, olla, paremini kasvada — teiste ja ühtlasi ka enese kasuks. Meie ei tohi lasta endid elul juhtida, vaid meie peame elu juhtima. Et ise eneste elu juhtida, peab meil olema kindel alus, millele ehitame, et taotleda ideaale, sihte. Meie ei tohi olla elul siia-sinna vintsutada, meie ei tohi iga küsimuse vastu üksikõiksed ja passiivsed olla, sest meie peame elu juhtima. Meile, noortele, ei tohi teadmata olla, mis on ideaalid, mis on tõde, mis on ilu ja hääl. Et aga elu juhtida, elu kui niisugust teada, peame teda tundma õppima, kuid veel enam: meie ei pea mitte ükski elust, vaid ka inimesest, kõigepäält aga iseenesest aru saama, mis meis on, mida meis pole.

Need on peamised küsimused, mida autor selles raamatus esitab. Need on küsimused, mis meile, noortele, nii lähedal, kuid praegu siiski veel nii kaugel seisavad. Selle raamatu tundmaõppimisega omandame kõigepäält mõiste elust ja meie — üksikute ühiskonnaliiget — eneste tähtsusest ja kohustustest elus.

See raamat on enam kui vääriiline kingituseks sõbrale. K. Ehrmann.

LILIENTHALI LENNUAPARAAT.

Insener Lilienthali nimetatakse moodsa lennutehnika isaaks. Ta oli arvamusel, et ainult lindude lendamist järelle aimates suure harjumuse varal lendamine võimal-

datakse. Ta tegi kindlaks, et inimese lendamisvõimalus on seotud suurte ohtudega, et vaja on ära võita hulk raskusi, et aga siiski see võimalus võib teostust leida. Ja siiski hukkus ta 1896. a. lennukatsel enese poolt konstrueeritud uuel lennuaparaadil. Suured linnud armavad endile enne lendutõusmist jooksmise abil maapinnal tarvilise hoo, et tuulesurumist tiibade alla saavutada, ja tõusevad siis tugevate tiivalöötkide abil õhusurvet veelgi kõvendades õhku. Seepärast oli siis ka Lilienthali aparaat nõnda ehitatud, et sellega mäeserval vastu tuult jooksmata pidi ja siis kõrgendatud punktilt aeglaselt allapoole liugledes jällegi maapinnale võis laskuda. Nõnda tahtis Lilienthal esiteks tegelikult lendamist ära õppida ja siis alles omal jõul lendu oma tahtmise järele teatud sihil juhtima hakata. Lilienthal tõestas, et allaliuglemise asemel hoidumine samal kõrgusel või isegi tõusmine kõrgemale ainult täiendava jõu abil võimalikuks muutub. Seepärast on võimalik, et ta lõppude lõpuks ka lendamisprobleemi tegelikult oleks lahendanud. Ta hukkamise tõttu jäi aga see ülesanne ta järeltulijate teostada